

Handlingsprogram

enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO) för Räddningstjänsten Väst.

Räddningstjänsten Västs Handlingsprogram

Kontaktperson/handläggare:	Jens Christiansson, Jenny Gardtman
Internt nummer:	3-10
Giltigt till och med:	Tills vidare
Beslutad av direktionen:	2021-12-06
Version:	2.0

1. Inledning.....	5
2. Beskrivning av Räddningstjänsten Västs geografiska område	6
2.1 Befolkningsmängd och landareal	6
2.2 Övergripande geografi	6
2.3 Relevanta utvecklingstrender	7
2.3.1 Befolkningsutveckling	7
2.3.2 Samhällsutveckling.....	7
2.3.3 Mer om utvecklingstrender i Framtidsstudie RVäst 2030.....	8
3. Styrning av skydd mot olyckor	9
3.1 Övergripande styrning och ledning.....	9
3.2 Ansvarsfördelning enligt LSO	9
3.3 Handlingsprogrammet	9
3.3.1 Handlingsprogrammets antagande och gällande	9
3.3.2 Revidering av Handlingsprogram	10
4. Risker	11
4.1 Övergripande	11
4.2 Brand i byggnad.....	12
4.2.1 Brand i bostad.....	12
4.2.2 Brand i vårdmiljö	13
4.2.3 Brand i skola eller förskola	13
4.2.4 Brand i övriga allmänna verksamheter (utom skola, förskola och vård).....	13
4.2.5 Brand i byggnad med kulturhistoriskt värde.....	14
4.2.6 Brand i industri	14
4.2.7 Brand i övriga verksamheter	14
4.3 Brand utomhus	14
4.3.1 Brand i skog eller mark.....	15
4.3.2 Brand i avfall eller återvinning utomhus.....	15
4.3.3 Brand i fordon eller fartyg utomhus.....	15
4.4 Trafikolycka	16
4.4.1 Trafikolycka, personbil	16
4.4.2 Trafikolycka, tunga fordon.....	16
4.4.3 Spårtrafikolycka	17
4.5 Olycka med farliga ämnen	17
4.6 Naturolycka.....	17

4.6.1 Stormskada	17
4.6.2 Översvämning av vattendrag	18
4.6.3 Översvämning av dagvatten- eller avloppsbrunnar	18
4.6.4 Ras eller skred	18
4.7 Drunkning	18
4.8 Nödställd person	19
5. Värdering	20
5.1 Responstid, konsvenser och förmåga hänger ihop	20
5.2 Responstiden behöver minskas	21
5.3 Den enskildes förmåga att förebygga och hantera oönskade händelser behöver öka	21
5.4 Behöver också samverka med andra för att minska antalet oönskade händelser	22
6. Mål	23
6.1 Nationella mål	23
6.2 Från nationella mål till Räddningstjänsten Västs vision och mål	23
6.2.1 Vision och övergripande mål	23
6.2.2 Utvecklingsmål utifrån värdering av risker och övergripande mål	24
7. Förebyggande – förmåga och verksamhet	26
7.1 Tillsyn	26
7.2 Stöd till den enskilde	27
7.3 Rengöring och brandskyddskontroll	27
7.4 Övriga förebyggande åtgärder	27
8. Räddningstjänst – förmåga och verksamhet	29
8.1 Övergripande	29
8.1.1 Den enskildes förmåga	30
8.1.2 Stärkt enskild förmåga	30
8.1.3 Inledande förmåga	30
8.1.4 Basförmåga	30
8.1.5 Särskild förmåga	30
8.1.6 Planerad förmåga och förändring av förmåga	31
8.1.7 Responstider	32
8.1.8 Alarmering och varning till allmänheten	33
8.1.9 Samarbete och samverkan	34
8.1.10 Brandvattenförsörjning	34

8.2 Per olyckstyp	35
8.2.1 Brand i byggnad	35
8.2.2 Brand utomhus	35
8.2.3 Trafikolycka.....	35
8.2.4 Olycka med farliga ämnen.....	36
8.2.5 Naturolycka	36
8.2.6 Drunkning	36
8.2.7 Nödställd person	36
8.3 Ledning i räddningstjänsten	36
8.3.1 Övergripande ledning	36
8.3.2 Ledning av räddningsinsats	37
8.4 Samtidiga och omfattande räddningsinsatser	37
8.5 Räddningstjänst under höjd beredskap	38
9. Uppföljning, utvärdering och lärande	39
9.1 Om uppföljning, utvärdering och lärande	39
9.1.1 Uppföljning av mål och verksamhet	39
9.1.2 Särskild uppföljning gällande olycksundersökningar	39
BILAGA A: Dokumentförteckning	40
Numreringar i texten i handlingsprogrammet, exempelvis [1], refererar till dokument som framgår av dokumentförteckningen.	
BILAGA B: Beskrivning av samråd	42
BILAGA C: Hamnar och dess gränser i vattnet.....	44

1. Inledning

Räddningstjänsten Väst omfattas av detta dokument som utgör ett handlingsprogram enligt 3 kap. 3 § och 8 § LSO. Handlingsprogrammet omfattar den förebyggande verksamheten samt den skadeavhjälpande (räddningstjänst) verksamheten.

Räddningstjänsten Väst är ett kommunalförbund som driftsattes 1 januari 2013. Medlemskommunerna Varbergs och Falkenbergs kommuner ingår i kommunalförbundet och utgör således tillsammans förbundets geografiska område.

Räddningstjänsten Väst ansvarar för kommunal räddningstjänst samt förebyggande skydd mot olyckor enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO). Det övergripande uppdraget är att skapa trygghet genom skydd mot oönskade händelser. Verksamheten finns på de tio orterna Varberg, Falkenberg, Kungsäter, Skällinge, Väröbacka, Veddige, Tvååker, Vessigebro, Fegen och Ullared.

2. Beskrivning av Räddningstjänsten Västs geografiska område

2.1 Befolkningsmängd och landareal

Räddningstjänsten Västs geografiska område har tillsammans drygt 110 000 invånare och en landareal på 200 000 hektar.

I tabellen till höger redovisas ett urval av tätorter.²

De senaste 10 åren har befolkningen ökat med ca 1000–1200 personer per år i området.³

Kommun och tätorter ¹	Invånarantal ²
Varbergs kommun	65 397
Varberg	36 019
Tvååker	2 930
Veddige	2 346
Bua	2 124
Tångaberg	1 078
Bläshammar och Trönningenäs	1 052
Väröbacka	863
Kungsäter	408
Falkenbergs kommun	46 051
Falkenberg	28 537
Slöinge	1 095
Glommen	1 085
Vessigebro	836
Ullared	748
Vinberg	654
Långås	584
Fegen	242

2.2 Övergripande geografi

Förbundets område speglar i stort den halländska indelningen av landskapet i kusten, slätten och skogen. Från norr sträcker sig en kustremsa med klippstränder som i söder övergår till mer långa sandstränder. Havet längs kusten är mestadels långgrunt och vidsträckt. Innanför den kuperade kustdelen i norr förekommer ett mer kuperat landskap med sprickdalar och skog. I söder övergår landskapet till ett mindre kuperat och mer öppet slättlandskap med odlingsmark och relativt få sammanhängande skogsområden. Åar, älvar och andra typer av vattendrag förenar det inre landskapet med kusten medan det inåt landet finns insjöar.

E6 och Väst kustbanan löper genom området och utmärks av dess pendlingstrafik och godstransporter. Viskadalsbanan används för person- och godstransporter. Trafiken från tågstationerna och E6an binds samman med övriga delar av området med kompletterande kollektivtrafik, biltransporter och godstransporter. Gång- och cykeltrafik förekommer framförallt i städer och tätorter där det finns utbyggda gång- och cykelvägar.

¹ SCB definition. Sedan 1960 definierar SCB tätorter som områden med sammanhängande bebyggelse och en befolkning på minst 200 invånare.

² SCB statistikdatabas, folkbokförda personer per fastighet för året 2020 per den 31 december

³ SCB statistikdatabas, befolkningsförändringar antal personer efter region, förändringar och år

Inom området finns det flertalet stora industrier samt så finns det omfattande mängder av transporter där verksamheterna många gånger pågår i eller i närheten av tätbebyggda områden. Det finns också ett par anläggningar, där Gekås Ullared är ett exempel, där det tidvis vistas många människor. Under sommarperioden ökar turismen, särskilt till kusten, städerna och olika besöksmål.

2.3 Relevanta utvecklingstrender

Förbundets område består av två så kallade tillväxtkommuner. Det som bedöms särskilt påverka vad som krävs av Räddningstjänsten Väst utifrån detta perspektiv lyfts fram under kapitel 2.3.1 "Befolkningsutveckling" och 2.3.2 "Samhällsutveckling". Ett bredare perspektiv med fler utvecklingstrender lyfts fram i kapitel 2.3.3 "Mer om utvecklingstrender i Framtidsstudie RVäst 2030".

2.3.1 Befolkningsutveckling

Förbundets område förväntas ha en fortsatt stadig befolkningsökning. Prognoser kan skilja sig åt. SCB:s befolkningsprognos⁴ visar på fortsatt stadig befolkningsökning. Vid framtagandet av detta handlingsprogram har noterats att medlemskommunernas egna prognoser, som baseras på ytterligare/andra komponenter, exempelvis planerat och förväntat bostadsbyggande, visar på betydligt kraftigare befolkningsökning.

Kommun	Prognos folkmängd per 31 dec 2030 ⁴	Folkökning 2019–2030 ⁴
Falkenbergs kommun	48 800	3 400
Varbergs kommun	72 600	8 000
	121 400	11 400

Det finns en förväntan på att den demografiska utvecklingen i stort följer den som förväntas för Hallands län. SCB befolkningsprognos⁴ visar att det år 2030 har skett störst ökning av antalet invånare mellan 25–64 år och att den procentuella ökningen är som störst för de som är 80 år och äldre.

2.3.2 Samhällsutveckling

Förbundets område består av två så kallade tillväxtkommuner och det innebär bland annat att det förväntas ske en fortsatt förtätning av stad och tätorter med ökad bebyggelse av bostäder, utveckling av service och verksamheter samt offentliga miljöer och platser (såsom parker, motionsspår). Detta medför ett behov av

⁴SCB, Sveriges framtida befolkning 2020–2030, län och kommungrupper, utkom 3 juni 2020

utveckling av trafiksystem, infrastruktur och service, såsom skolor, vatten och avlopp, gång- och cykelvägar.

2.3.3 Mer om utvecklingstrender i Framtidsstudie RVäst 2030

”Framtidsstudie RVäst 2030” [1] syftar till att ge en djupare förståelse för hur den framtid som räddningstjänsten ska verka i skulle kunna se ut och vilka utmaningar detta skulle kunna innebära. Syftet med studien är skapa förutsättningar för att kunna arbeta strategiskt med utveckling för att kunna möta framtidens utmaningar. Utifrån denna studie har den politiska direktionen bedömt att det finns trender som är extra viktiga att beakta fram till 2030, vilka är mångfald, åldrade befolkning, digitalisering och ny teknik samt hållbar utveckling.

3. Styrning av skydd mot olyckor

3.1 Övergripande styrning och ledning

Den politiska styrningen består av en direktion med ledamöter från de båda medlemskommunerna, Varberg och Falkenberg. Direktionen hanterar övergripande frågor, såsom mål, budget och inriktning. Förbundsdirektören har sedan det övergripande ansvaret för ekonomi-, personal- och verksamhetsfrågor.

För att upprätthålla god verksamhet måste förbundet ständigt vara vaksamma på nya förutsättningar och risker. Handlingsprogrammet som upprättas för olyckor som kan leda till räddningsinsatser styrs och kontrolleras genom mål- och verksamhetsstyrning, särskild styrning gällande olycksundersökningar samt intern kontroll. Uppföljning och utvärdering blir sedan avgörande för att gradvis kunna anpassa och utveckla verksamheten (läs mer i kap. 9 ”Uppföljning, utvärdering och lärande”).

3.2 Ansvarsfördelning enligt LSO

Medlemskommunerna har genom Förbundsordningen [2] gett Räddningstjänsten Väst i uppdrag att ansvara för kommunal räddningstjänst samt förebyggande skydd mot olyckor enligt lagen om skydd mot olyckor (LSO). Räddningstjänsten Väst har ett mycket bredare uppdrag inom trygghetsområdet än vad som direkt omfattas enligt LSO. Detta handlingsprogram är dock avgränsat att bara omfatta skyldigheterna enligt LSO.

3.3 Handlingsprogrammet

3.3.1 Handlingsprogrammets antagande och gällande

Handlingsprogrammet är ett övergripande styrdokument för Räddningstjänsten Väst som beslutas av direktionen och är gällande från antagningsdatum till dess att revidering sker eller nytt antas. Information om diarienummer, giltighetstid, beslutsdatum och version hålls aktuellt på sidan 1 och i enlighet med den interna riktlinjen om hantering av styrande dokument [3].

Vid framtagandet av handlingsprogrammet ska samråd ha skett med de myndigheter som särskilt berörs (framförallt de myndigheter vars egen planering kan beröras av förändringen). En beskrivning om hur samrådet har genomförts återfinns bilaga B (”BILAGA B: Beskrivning av samråd”) och uppdateras vid eventuell revidering.

3.3.2 Revidering av Handlingsprogram

Handlingsprogrammet ska vara aktuellt och återge det faktiska och förväntade läget i området avseende risker för olyckor och hur Räddningstjänsten Väst genom olycksförebyggande verksamhet och sin räddningstjänst avser att hantera dessa risker. Uppföljningen av handlingsprogrammet står beskrivet i kap. 9 ”Uppföljning, utvärdering och lärande”. Vid behov av att förändra mål som satts upp i handlingsprogrammet eller om det sker betydande förändringar i verksamheten ska handlingsprogrammet revideras och samrådas med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna (framförallt de myndigheter vars egen planering kan beröras av förändringen).

4. Risker

4.1 Övergripande

Räddningstjänsten Västs medlemskommuner har bland annat identifierat fallolyckor, bränder, trafikolyckor, våld, hot om våld, miljöolyckor och vattenskador som risker i deras respektive risk- och sårbarhetsanalyser. Räddningstjänsten Väst har i ”Riskstudie RVäst” [4] identifierat och analyserat risker i förbundets geografiska område.

Riskbilden är både komplex och föränderlig. Det finns skog, hav, flertalet sjöar och vattendrag, men även industrier och publika anläggningar. Stadsbebyggelse och flera tätorter ger en differentierad och komplex riskbild. I området finns det, enligt Statistiska centralbyrån 2020, 18 317 lägenheter i flerbostadshus. En av riskerna med flerbostadshus är att det finns fler människor på mindre yta än andra bostadshus, vilket exempelvis kan ge allvarliga konsekvenser vid brand. Det finns en hög andel äldre invånare, vilka är högt representerade av de som skadas eller avlider till följd av bränder.

Några av de mest framträdande förhållandena som identifierats inom området och som kan leda till stora eller komplexa olyckor är att:

- Det finns industrier som klassas som farlig verksamhet och transporter av farligt gods. Verksamheterna pågår många gånger i eller i närheten av tätbebyggda områden och mängden transporter är omfattande.
 - Det finns 15 verksamheter som klassas som farliga verksamheter enligt lagen och skydd mot olyckor, LSO, 2 kap. § 4. En av dessa verksamheter är kärnkraftsanläggningen Ringhals. Detta ställer krav på balans mellan planerade exploateringar och ett ökat riskmedvetande i form av säkerhet i den fysiska planeringen.
 - Motorvägen E6, länsvägarna 150, 153 och 154 och riksväg 41 går genom området. Dessa vägar är utsedda av Trafikverket till rekommenderade vägar för transport av farligt gods. Farliga godstransporter går även via järnväg, längs Västkustbanan och Viskadalsbanan, samt med fartyg via T-rutten.
- De olyckor och andra händelser som sker till följd av extrema väderhändelser ökar. Inom området finns dessutom översvämningskänsliga områden.
- Det finns anläggningar där det tidvis vistas många människor där en brand kan få stora konsekvenser för människors liv och hälsa. Sveriges största utflyktsmål, Gekås, med cirka fem miljoner besökare per år finns också inom förbundsgränsen. Varuhuset rymmer 7 500 kunder samtidigt. Det finns även ett sjukhus inom förbundets område.

Under den senaste femårsperioden, 2016–2020, inträffade årligen mellan 690–770 olyckor som föranledde räddningsinsatser. Vanligt förekommande olyckor är trafikolyckor, bränder utomhus och bränder i byggnader. Flertalet räddningsinsatser genomfördes på eftermiddagar och kvällar under veckoslutet, framförallt avseende bränder och trafikolyckor.

Nästan 50% av de olyckor som inträffar är till följd av bränder. Av dessa drygt 300 bränder per år inträffar omkring 100 i byggnader och 200 utomhus. Vid jämförelse med riksgenomsnittet och per tusen invånare ligger antalet händelser i förbundets område något högre för både bränder i byggnader och för bränder utomhus. Antalet bränder har legat på en relativt konstant nivå mellan 2016 och 2020. Flertalet av bränderna har inträffat i bostäder och den vanligaste orsaken till bostadsbränder har varit glömd spis. Antalet personskador var oförändrad under perioden.

Antalet räddningsinsatser till följd av trafikolyckor visar en tydlig ökning under perioden. Däremot finns ingen tendens till att personskadorna till följd av trafikolyckor har ökat under perioden. Trenden, med ökat antal trafikolyckor, förväntas att fortsätta.

4.2 Brand i byggnad

Under år 2020 larmades Räddningstjänsten Väst till 132 brand eller brandtillbud i byggnad. Trenden är svagt ökande i relation till befolkningsutvecklingen. Den ökning som skedde under 2020 kan möjligtvis förklaras av att fler människor spenderade mer tid i hemmet på grund av den rådande pandemin.

Mellan åren 2016–2020 var 58% av alla byggnadsbränder brand i bostad och näst största är industribränder som stod för 10% av antalet byggnadsbränder.

Tidsfaktorns betydelse vid räddningsinsatser har visat sig vara relativt stor när det gäller brand i byggnad. Fem minuters förändrad insatstid/körstid innebär ett ökat respektive minskat värde på knappt 140 000 kr⁵. Det är bara drunkning som har ett högre värde (ca 270 000 kr för 5 min).

4.2.1 Brand i bostad

Mellan åren 2016–2020 har det skett 349 räddningsinsatser till brand i bostad inom förbundets område, främst villor och flerbostadshus. Av bränderna i boende är villor och flerbostadshus överrepresenterade med en ökande trend. Det vanligaste startutrymmet har varit kök följt av vardagsrum, altan och balkong. De vanligaste

⁵ Tidsfaktorns betydelse vid räddningsinsatser – en uppdatering av en samhällsekonomisk studie (Jaldell, 2004).

konstaterade värmekällorna har varit spisplatta, häll och lokal eldstad/värmepanna. I 24 % av fallen har inte värmekälla kunnat konstateras.

I förbundets område har det skett 13 dödsbränder mellan åren 2005 och 2020 med totalt 14 omkomna. Samtliga dödsbränder har skett i vanligt boende och flest i villor. Dödsbränderna har främst uppstått i sovrum och vardagsrum. Bland de grupper som har störst risk att omkomma vid en bostadsbrand finns bland annat äldre och funktionsnedsatta.

4.2.2 Brand i vårdmiljö

I förbundets område har räddningsinsats till brand i vårdmiljö enbart skett till sjukhus och vårdcentraler mellan åren 2015–2020. Det har varit en jämn fördelning av totalt åtta räddningsinsatser, fyra till sjukhus och fyra till vårdcentral. Antalet bränder i vårdmiljö är relativt få, men konsekvenserna av en utvecklad brand i vårdmiljö kan bli stora. Det finns risk för direkta personskador på patienter och vårdpersonal men även risker för sämre vård på grund av avbrott i verksamheten. Belastningen ökar dessutom på närliggande vårdanläggningar om den drabbade anläggningen inte längre kan vara verksam under en längre period.

4.2.3 Brand i skola eller förskola

Antal räddningsinsatser till följd av brand eller brandtillbud i skola eller förskola har varierat mellan 2–9 per år mellan 2011 och 2020 med en svagt sjunkande trend.

Den vanligaste brandorsaken mellan 2016–2020 är det skett genom en avsiktlig handling och de vanligaste startutrymmena är utanför byggnaden, badrum/toalett och kök. Konsekvenserna av brand i skola eller förskola är oftast materiella skador och avbrott i verksamheten, vilket ofta medför stora kostnader.

4.2.4 Brand i övriga allmänna verksamheter (utom skola, förskola och vård)

Detta kapitel redovisar allmän verksamhet utom skola, förskola och vård som redovisas separat. Exempel på allmän verksamhet kan vara hotell/pensionat, handel och restaurang.

Antal räddningsinsatser till följd av brand eller brandtillbud i allmän verksamhet har varierat mellan 6–12 per år mellan 2016 och 2020. De flesta räddningsinsatser har skett till hotell/pensionat följt av handel. Den vanligaste konstaterade brandorsaken har varit mänsklig handling följt av utrustningsfel. Vid 21 % av bränderna har branden spridit sig utanför startobjektet.

4.2.5 Brand i byggnad med kulturhistoriskt värde

Mellan åren 2011–2020 har det endast skett två räddningsinsatser till brand i byggnad med kulturhistoriskt värde. Detta innebär att det är svårt att dra några slutsatser baserat på lokalt underlag.

Sen händelserapporten infördes i Sverige finns en frivillig kryssruta där rapportförfattaren bedömer om byggnaden kan anses som kulturhistorisk värdefull. Under perioden 2018–2019 har denna kryssruta blivit ifylld i genomsnitt 60 tillfällen per år i Sverige, vilket motsvarar 0,54% av alla bränder i byggnad. De tre vanligaste verksamheterna har varit vanligt boende, hotell, pensionat och kyrka, moské eller motsv.

4.2.6 Brand i industri

Under åren 2016–2020 har antalet räddningsinsatser till följd av brand eller brandtillbud i industrier varierat mellan 8 och 18 per år. De flesta räddningsinsatser har skett till trävaruindustri följt av kemisk industri och massa- och pappersindustri.

Den vanligaste brandorsaken var utrustningsfel följt av mänsklig handling. Vid 18% av räddningsinsatserna kunde inte brandorsak fastställas och 6% var föranledda av heta arbeten.

Av räddningsinsatser till industri var 24% till farliga verksamheter enligt 2 kap. 4§ i lagen om skydd mot olyckor.

Det är sällsynt att personer skadas eller omkommer vid industribränder, men händelserna kan få stora samhällskonsekvenser i form av miljö- och egendomsskador.

4.2.7 Brand i övriga verksamheter

Detta kapitel redovisar brand i övriga verksamheter som inte innefattas ovan, såsom lager, kontorsverksamhet och parkeringshus.

De flesta antalet räddningsinsatser mellan åren 2016–2020 har skett till lantbruk, inte till bostad och till annan övrig verksamhet. Det vanligaste har varit att det inte går att bedöma brandorsaken. De vanligaste startutrymmena har varit utanför byggnaden och i lada eller loge.

4.3 Brand utomhus

Mellan åren 2016–2020 har olyckstypen brand utomhus varierat mellan 127–195 räddningsinsatser per år.

Olyckstypen ”Brand utomhus” är uppdelade i följande undertyper:

- Brand i skog eller mark
- Brand i avfall eller återvinning utomhus
- Brand i fordon eller fartyg utomhus
- Brand i annat utomhus

Antal insatser till samtliga olyckstyper inom brand eller brandtillbud utomhus har haft en något sjunkande trend men antalet insatser har inte varierat mycket från år till år. De flesta insatser har skett till brand i fordon eller fartyg följt av brand i skog eller mark.

4.3.1 Brand i skog eller mark

Mellan åren 2016–2020 har det skett mellan 50–70 räddningsinsatser till brand eller brandtillbud i skog eller mark inom förbundets område.

Flest antal insatser, i snitt 1,5 per dag, har skett mellan april och juli.

Den brandorsak som föranlett flest räddningsinsatser till brand eller brandtillbud i skog eller mark har varit mänsklig handling.

Den avbrända ytan efter en avslutad räddningsinsats till brand i skog eller mark har haft en kraftigt sjunkande trend sedan 2016.

Konsekvenserna av brand i skog eller mark kan bli omfattande och riskerna är stora. En skogsbrand kan sprida sig snabbt och arbetet med att släcka branden kan bli resursintensivt och långvarigt.

4.3.2 Brand i avfall eller återvinning utomhus

Mellan åren 2016–2020 har antal räddningsinsatser till följd av brand eller brandtillbud i avfall eller återvinning utomhus varit i genomsnitt 40 per år, vilket ungefär motsvarar en brand var tionde dag.

Den största brandorsaken var mänsklig handling och 34% av räddningsinsatserna gick till en brand som startats med avsikt. De flesta räddningsinsatser till brand i avfall eller återvinning utomhus, har skett till annan utemiljö följt av parkeringsplats.

4.3.3 Brand i fordon eller fartyg utomhus

Mellan 2016–2020 var antal räddningsinsatser till följd av brand eller brandtillbud i fordon eller fartyg utomhus i genomsnitt 57 per år. Ungefär två tredjedelar av

bränderna har inträffat när fordonet varit parkerat och en tredjedel har inträffat när fordonet varit under färd.

De flesta bränder har varit i vägfordon, varav personbilar utgjorde den största delen.

Under perioden har 20% av bränderna startats med avsikt i parkerade fordon. Anlagda fordonsbränder kan skapa otrygghet i närområdet och spridningsrisken kan vara stor då bilar ofta står tätt på parkeringar och i närheten av garage.

4.4 Trafikolycka

Mellan åren 2016–2020 har antal räddningsinsatser till följd av trafikolycka varit 1183. Antalet omkomna under perioden ligger i genomsnitt på tre per år och antalet svårt skadade på i snitt fem per år. Antalet omkomna visar en sjunkande trend medan antalet svårt skadade ligger på en relativt konstant nivå.

De mest olycksdrabbade vägarna är E6, v153, v154 och v41 och majoriteten av räddningsinsatserna sker på väg E6.

Antalet fordon med nya bränsletyper, till exempel el och gas, gör att räddningsinsatser till trafikolyckor blir mer komplexa och ställer högre krav på räddningstjänstens förmåga.

4.4.1 Trafikolycka, personbil

Mellan åren 2016–2020 har antalet trafikolyckor där personbilar varit inblandade legat på 196 per år i snitt. Både antalet trafikolyckor i förhållande till befolkningens mängd och antalet omkomna i trafikolyckor har minskat under perioden.

4.4.2 Trafikolycka, tunga fordon

Mellan åren 2016–2020 har antalet trafikolyckor där tunga fordon varit inblandade legat på 42 per år i snitt och antalet har legat på en jämn nivå under perioden. Det sker ungefär lika många olyckor i förbundets område per tusen invånare som i övriga Sverige. Under perioden har totalt fyra personer omkommit i trafikolycka med tunga fordon. Trafikolyckor med tunga fordon ger allvarligare konsekvenser än andra trafikolyckor⁶. Risken för miljöskador ökar då mängden bränsle i tunga fordon oftast är betydligt större än i andra fordonstyper.

⁶ Vägverket, Djupstudieanalys av olyckor med tunga lastbilar
– Effekter av åtgärder för en säker tung trafik, utkom november 2008

4.4.3 Spårtrafikolycka

Mellan åren 2016–2020 har det inom förbundets område endast skett sju olyckor där spårtrafik varit inblandad och vid dessa händelser har ingen annan fordonstyp varit inblandad. Den vanligaste händelsen där spårtrafik varit inblandad är självmord eller självmordsförsök. De flesta av dessa händelser sker på platser där det är lätt att ta sig in på spårområdet, främst vid plankorsningar.

4.5 Olycka med farliga ämnen

Det finns flera transportleder (via tågtransport, fartygstransport och vägtransport) designade för farligt gods och det finns flera industrier som hanterar farliga ämnen inom förbundets område. Det innebär att det finns en relativt stor risk för att en olycka med farliga ämnen inträffar. Riskerna för omfattande miljöskador finns bland annat i havsmiljö och vid grundvattentäkter. Mellan 2016–2020 har det vid 35 av 224 olyckor med farliga ämnen konstaterats miljöskada. De flesta olyckor med farliga ämnen som inträffat är begränsade läckage av drivmedel.

4.6 Naturolycka

Naturolycka delas in i fyra kategorier: stormskada, översvämning av vattendrag, översvämning av dagvatten- eller avloppssystem och ras eller skred. De naturolyckor som sker inom förbundets område består främst av översvämningar av dagvatten- eller avloppssystem.

4.6.1 Stormskada

Mellan åren 2016 och 2020 har antal räddningsinsatser till följd av stormskada varit 23 och 60% av dessa räddningsinsatser skedde under 2020. Nästan hälften av stormskadorna under 2020 inträffade då stormen Laura rörde sig över västsverige.

Förbundets område är beläget längs med västkusten vilket ökar risken för stormskador vid västliga och sydvästliga vindar på grund av vattenuppstuvning och höga vågor. Den pågående utvecklingen av bebyggelse i kustnära områden bidrar därför till ytterligare ökning av risken för skador och effekter

Risken för stormskada är större för den enskilde i de större tätorterna. Risken för minskad framkomlighet på grund av nedfallna träd ökar vilket kan få stora konsekvenser inom flera områden. Begränsad framkomlighet för samhällsviktig verksamhet kan leda till stora risker för till exempel enskilda i behov av vård. Dessutom är risken för skador på elnätet stor då förekomsten av luftledningar är större på landsbygden än i inlandet.

4.6.2 Översvämning av vattendrag

Mellan 2016 och 2020 har det varit i snitt två räddningsinsatser per år orsakade av översvämning av vattendrag. Insatserna har uteslutande skett under vinterhalvåret. Risken för översvämningar blir större när vattennivåerna i sjöar och vattendrag ökar. I samband med extrema nederbördstillfällen kan vattennivåerna stiga relativt snabbt vilket skapar problem. De flesta klimatmodeller pekar på att mängden nederbörd kommer att öka i Sverige framöver, framför allt under vinterhalvåret. Den ökande nederbörden riskerar att medföra högre grundvattennivåer. Detta medför ökad översvämningrisk eftersom marken oftare kommer att vara vattenmättad och mer regnvatten kommer då att rinna av på markytan.

För kustnära områden i södra Sverige förväntas riskerna för översvämning öka eftersom havsytans nivå stiger till följd av klimatförändringarna.

4.6.3 Översvämning av dagvatten- eller avloppsbrunnar

Olyckor på grund av översvämmade dagvatten- eller avloppsbrunnar är tillsammans med stormskador den vanligaste naturolyckan inom förbundets område. Det har i snitt varit 5 räddningsinsatser per år mellan 2016 och 2020 som har föranletts av översvämning av dagvatten- eller avloppsbrunnar. Olyckorna orsakas främst av stora regnmängder och kan leda till skador i exempelvis källare. Då regnmängderna i Sverige under vinterhalvåret förväntas öka på grund av klimatförändringar ökar riskerna för överbelastning av dagvatten- och avloppssystem.

4.6.4 Ras eller skred

Mellan 2016 och 2020 var det bara två räddningsinsatser som föranledes av ras eller skred inom förbundets område, men under 2021 publicerade MSB en rapport⁷ som identifierade hallandskusten som ett särskilt riskområde för ras, skred, erosion och översvämning. Långa sandstränder är känsliga för stranderosion. Detta förvärras av att klimatförändringarna leder till en ökad havsnivå, vilket ytterligare kan leda till att erosionen hotar byggnader, vägar och annan infrastruktur. Det finns även en potentiellt hög eroderbarhet längs åarna Viskan och Ätran, vilket kan hota infrastruktur även i dessa områden.

4.7 Drunkning

Förbundets medlemskommuner är populära sommarresmål med många välbesökta badplatser, både längs kusten och vid sjöar i inlandet. Det sker ungefär dubbelt så

⁷ SGI och MSB 2021, Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning, Redovisning av regeringsuppdrag enligt regeringsbeslut M2019/0124/Kl, Statens geotekniska institut, SGI, Linköping och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, Karlstad.

många insatser till drunkningsolyckor per tusen invånare inom förbundets område som jämfört med riket i stort.

Antalet drunkningsolyckor varierar från år till år, främst beroende på sommarvädret som påverkar antalet besökare till badplatser. De flesta drunkningsolyckor sker under sommarmånaderna och oftast i havet. Vid flera av stränderna förekommer det tidvis starka strömmar. Dessa strömmar tillsammans med låg simförmåga och onykterhet är vanliga orsaker till drunkningsolyckor. I förbundets område har det under åren 2016 till 2020 omkommit 5 personer i drunkningsolyckor. Av de 250 som omkom i drunkningsolyckor i Sverige mellan 2018 och 2020 var 198 (79%) män.

4.8 Nödställd person

Olyckstypen nödställd person delas i händelserapporten in i fyra undertyper:

- Själv mord eller självmordsförsök
- Hiss, risk för personskada
- Fastklämd person
- Annan nödställd person

Varje år inträffar nästan 30 händelser av typen nödställd person varav 40% är självmord eller självmordsförsök. Trenden för händelser av typen självmord eller självmordsförsök är svagt ökande de senaste fem åren och dessa händelser sker vanligast på järnvägsspår (33%) och i vanligt boende (24%).

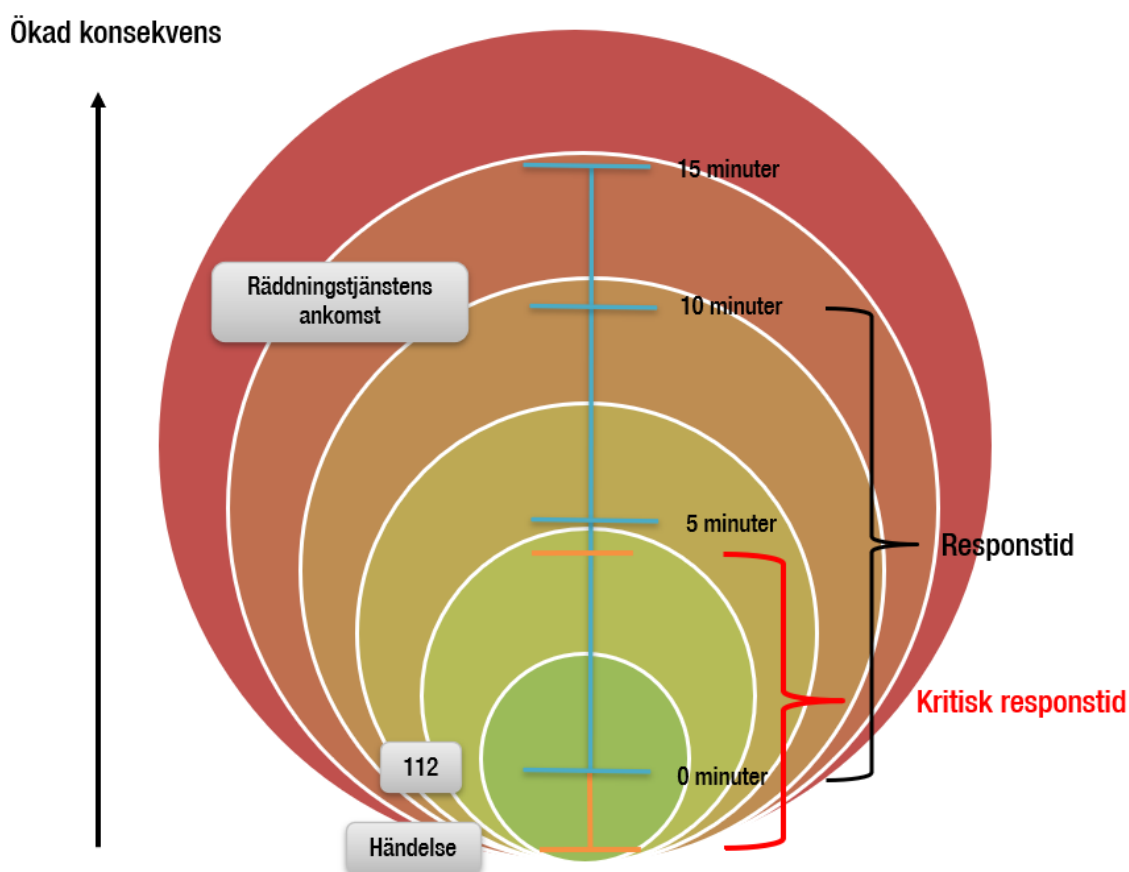
5. Värdering

5.1 Responstid, konsekvenser och förmåga hänger ihop

De risker som orsakar flest olyckor har värderats och bedömningen är att tiden det tar att bryta skadeförloppet är avgörande för konsekvenserna av en olycka.

Responstiden är också avgörande för vilka förmågor som krävs för att bryta eller begränsa skadeförloppet. Läs mer i kap. 8 "Räddningstjänst – förmåga och verksamhet".

Nedanstående bild illustrerar den ökade konsekvensen i förhållande till responstiden. Responstiden är tiden från inkommit larm till SOS till dess att räddningstjänsten är framme vid skadeplats⁸. Räddningstjänsten Väst har definierat begreppet "kritisk responstid" som tiden från det att olyckan inträffat till dess att en skadebegränsande åtgärd påbörjas.

⁸ MSBs (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) nationella definition av responstid.

5.2 Responstiden behöver minskas

Med responstider på runt tio minuter kan en brand i byggnad hunnit utveckla sig till en för människor direkt livsfarlig miljö att vistas i. Vid drunkning, hjärtstopp eller ofria luftvägar så ökar risken drastiskt för allvarliga skador om personen inte fått hjälp av någon annan än räddningstjänsten. Den kritiska responstiden, dvs tiden från det att olyckan inträffat till dess att en snabb skadebegränsande åtgärd genomförs, är avgörande och av yttersta vikt för att minska konsekvenserna av en olycka.

Det är ett ständigt arbete att försöka att minska räddningstjänstens responstid. Exempel på utveckling som skett är införande av snabbare system för utlarmning samt mer strategiskt placerade räddningsfordon för snabbare respons. Räddningstjänsten Väst har goda responstider och kan normalt vara på olycksplats efter att ha blivit larmade inom 10 minuter, men inom vissa områden maximalt efter 20 minuter (läs mer om körtidsanalyser/beräkningar om responstid i kap. 8.1.7 ”Responstider”). Vid många insatser krävs dock ännu lägre responstid för att kunna rädda liv, exempelvis vid bränder, drunkningsolyckor och allvarliga sjukdomsfall. Värderingen av riskerna är därför att det krävs lägre responstid än den som Räddningstjänsten Väst som enskild aktör kan åstadkomma om konsekvenserna av olyckor ska kunna få en mer markant förändring.

Den kritiska responstiden är avgörande

Det är den kritiska responstiden, dvs tiden från det att olyckan inträffat till dess att en snabb skadebegränsande åtgärd påbörjas, som anses avgörande och av yttersta vikt för konsekvenserna av en olycka. Det innebär att det vid många insatser krävs att fler aktörer behöver kunna aktiviteras för att kunna bryta eller begränsa skadeförloppet till dess att räddningstjänsten kommer fram.

Den enskilde är den som allra mest kan påverka att en oönskad händelse inte inträffar eller att konsekvensen av den minimeras. Utöver det behöver ytterligare aktörer kunna involveras som ett sätt att minimera konsekvenserna.

Från värdering till
utvecklingsmål
inom mål 1
(läs kap. 6.2.2)

5.3 Den enskildes förmåga att förebygga och hantera oönskade händelser behöver öka

Den enskilde är den som allra mest kan påverka att en oönskad händelse inte inträffar eller att konsekvensen av den minimeras. Många oönskade händelser har ett eskalerande händelseförlopp och då kan en tidig insats av den enskilde vara livsavgörande eller kraftigt begränsa skadorna.

Behöver öka den enskildes kunskap och förutsättningar att förebygga oönskade händelser

Att den enskilde har en egen förmåga att hantera en händelse är det som bäst kan förebygga eller påverka konsekvenserna av en oönskad händelse. Med förmåga för den enskilde menas kunskap och förutsättningar. Det kan vara allt från att den enskilde har och kan använda sin släckutrustning i hemmet till hjärt- och lungräddning vid ett sjukdomsfall. Det bygger mycket på att den enskilde själv tar ett ansvar för att skaffa sig den kompetens som krävs att hantera en oönskad händelse.

Från värdering till
utvecklingsmål
inom mål 2
(läs kap. 6.2.2)

Behöver få fler att agera vid en olycka

Den enskildes förmåga som beskrivs ovan behöver också stärkas så att mer avancerade insatser kan göras innan räddningstjänsten kommer på plats. Det kan exempelvis vara frivilliga där personer/grupper med viss kompetens eller en semiprofessionell person, till exempel en väktare med handbrandsläckare, som larmas (exempelvis via sms) till en händelse. Det gemensamma för dessa aktörer är att de befinner sig i närheten av olyckan och kan på detta sätt bryta eller begränsa skadeförloppet tidigare än om enbart räddningstjänsten larmats på samma händelse.

5.4 Behöver också samverka med andra för att minska antalet oönskade händelser

För att minska antalet oönskade händelser behöver fler aktörer i samhället samverka.

Behöver tillsammans med andra minska antalet och konsekvenserna av olyckor

Fler aktörer i samhället behöver på ett samordnat sätt och i samverkan med andra arbeta främjande och förebyggande. Metoder behövs för att skapa förutsättningar för att så tidigt som möjligt, men även långsiktigt, kunna sätta in åtgärder för att minska antalet och konsekvenserna av olyckor.

Från värdering till
utvecklingsmål
inom mål 3
(läs kap. 6.2.2)

6. Mål

6.1 Nationella mål

Handlingsprogrammet övergripande syfte är att konkretisera hur Räddningstjänsten Väst lever upp till de nationella mål som finns i LSO enligt nedan.

1 kap. 1 § LSO

”Bestämmelserna i denna lag syftar till att i hela landet bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.”

1 kap. 3 a § LSO

”Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador.”

1 kap. 3 § LSO

”Räddningstjänsten skall planeras och organiseras så att räddningsinsatserna kan påbörjas inom godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt.”

6.2 Från nationella mål till Räddningstjänsten Västs vision och mål

6.2.1 Vision och övergripande mål

Räddningstjänsten Västs vision är ”Ett tryggt samhälle för alla!”. Visionen innebär att det ska finnas en strävan att kunna ge ett likvärdigt skydd mot oönskade händelser till alla som bor eller vistas i förbundets område. Som en del av arbetet för att uppnå visionen och de nationella målen finns tre övergripande mål för Räddningstjänsten Väst:

- Responstiden ska minska.
- Den enskildes förmåga att förebygga och hantera oönskade händelser ska öka.
- Antalet oönskade händelser ska minska.

6.2.2 Utvecklingsmål utifrån värdering av risker och övergripande mål

Utifrån värderingen av de lokala riskerna har utvecklingsmål tagits fram. Utvecklingsmålen baseras på de tre övergripande målen för Räddningstjänsten Väst.

Övergripande mål 1: Responstiden ska minska

Utvecklingsmål

- Responstiden vid en olycka ska minska med fokus på den kritiska responstiden.

Från värdering till utvecklingsmål

Utvecklingsmålet baseras på att Räddningstjänsten responstid nästan alltid är längre än den tid som kallas ”den kritiska responstiden”. Det innebär att räddningstjänsten många gånger kommer för sent till skadeplatsen för att kunna göra åtgärder som har mer drastiska effekter på konsekvenserna. För att kunna minska responstiden måste fler aktörer kunna aktiveras än de traditionella blåljusmyndigheterna vid en önskad händelse.

Övergripande mål 2: Den enskildes förmåga att förebygga och hantera oönskade händelser ska öka

Utvecklingsmål

- Den enskildes kunskap och förutsättningar att förebygga oönskade händelser ska öka.
- Få fler att agera vid en olycka.

Från värdering till utvecklingsmål inom mål 2

Utvecklingsmålen baseras på arbetet med att få den enskilde att förstå att den har ett stort ansvar för att förebygga och hantera oönskade händelser. Arbetet med att aktivt erbjuda och utföra utbildning och information i syfte att öka den enskildes förmåga behöver fortsätta. Det måste också utvecklas metoder för att kunna stödja den enskilde att i ett tidigt skede kunna utföra åtgärder för att minska konsekvensen av en önskad händelse.

Övergripande mål 3: Antalet oönskade händelser ska minska

Utvecklingsmål

- Tillsammans med andra minska antalet och konsekvenserna av olyckor.

Från värdering till utvecklingsmål inom mål 3

Utvecklingsmålet baseras på det föregående målet om att få den enskilde att förstå att den har ett stort ansvar för att förebygga oönskade händelser. Målet baseras också på behovet att sträva efter att påverka utvecklingen i samhället så att fler aktörer på

ett samordnat sätt och i samverkan med andra arbetar främjande och förebyggande. Metoder behövs för att skapa förutsättningar för att så tidigt som möjligt, men även långsiktigt, kunna sätta in åtgärder för att minska antalet och konsekvenserna av olyckor.

7. Förebyggande – förmåga och verksamhet

7.1 Tillsyn

7.1.1 Ansvar tillsynsverksamheten

Räddningstjänsten Väst ansvarar för kommunens tillsyn av den enskildes skyldigheter enligt 2 kap. 2 och 4 §§ i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO). Räddningschef eller medarbetare med delegation har behörighet att utföra tillsyn samt fatta myndighetsbeslut. Förbundet ställer krav på att de som arbetar som tillsynsförrättare har kompetens kring byggnadstekniskt och organisatoriskt brandskydd, farlig verksamhet och relevant lagstiftning. En tillsynsförrättare ska kunna motivera och förklara upptäckta brister och beslut på ett tydligt och pedagogiskt sätt för den enskilde. Mer detaljerad beskrivning av resurser och kompetens, samt inriktning och planering, framgår av tillsynsplan [5].

7.1.2 Syftet med tillsyn

Tillsynen av den enskilde syftar till att kontrollera att byggnader och anläggningar lever upp till kraven i regelverken, både avseende byggnadstekniskt och organisatoriskt brandskydd, samt utrustning för livräddning.

För att åstadkomma ett skäligt brandskydd, ~~och~~ samt för att säkerställa att de verksamheter som klassas som farlig verksamhet har en tillräcklig förmåga att göra effektiva inledande åtgärder när det inträffar en olycka eller ett tillbud vid anläggningen, är tillsynen ett viktigt verktyg. Tillsyn ska framförallt användas för att säkerställa brandskyddet på sådana byggnader och anläggningar där en eventuell brand kan få stora konsekvenser avseende människors liv, hälsa, egendom och miljö.

7.1.3 Inriktning och planering av tillsynsverksamheten

Tillsynsverksamheten ska inriktas och planeras för att uppfylla kraven på tillsyn av den enskildes skyldigheter enligt LSO 2 kap. 2 och 4 §§ i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

När det gäller planering av tillsyn för att säkerställa brandskyddet ska räddningstjänsten, utöver de byggnader och anläggningar som återfinns i MSB:s föreskrift om kommunal tillsyn [6], även identifiera och ha en planering för tillsyn av andra byggnader och anläggningar där risker vid brand är stora utifrån kunskap om lokala förhållanden.

Planering och genomförande av tillsyn av den enskildes skyldigheter är olika beroende på styrande lagstiftning, typen av objekt och erfarenhet från tidigare tillsyn. Erfarenheter från räddningsinsatser är ytterligare ett viktigt urvalskriterium

för tillsyn (läs mer i kap. 9.1.2 ”Särskild uppföljning gällande olycksundersökningar”).

Räddningstjänsten Väst tillsynsverksamhet med inriktning och planering, samt resurser och kompetens, anges och beskrivs i beslutad tillsynsplan [5].

7.2 Stöd till den enskilde

För att den enskilde ska förstå och ta sitt egenansvar har förbundet genom LSO 3 kap. 2§ ansvar att genom rådgivning, information och utbildning underlätta för den enskilde att fullgöra denna skyldighet. Rådgivning, information och utbildning till den enskilde utgör ett viktigt komplement till de samhällsuppdrag förbundet ansvarar för. Förbundet tillhandahåller resurser och kompetenser utifrån den rådgivning, information och utbildning som behövs.

För att nå framgång i arbetet är samverkan med andra aktörer av stor betydelse då sårbarhet och riskutsatthet för till exempel bränder och andra olyckor är knutet till varierande bakomliggande orsaker. Bakomliggande orsaker kan bestå i allt från personliga egenskaper och socioekonomiska faktorer till strukturella skillnader baserade i normer och värderingar. Det kan även handla om organisatoriska eller samhälleliga begränsningar. Räddningstjänsten Väst arbetar därför aktivt med insatser och samarbeten som fokuserar på de grupper som anses särskilt sårbara. Det kan bland annat innebära någon form av stöd för att kunna förhindra en olycka, förhindra/begränsa skadan av olyckan eller förhindra/begränsa konsekvenserna av olyckan.

7.3 Rengöring och brandskyddskontroll

Rengöringsverksamheten (sotningen) och brandskyddskontrollen bedrivs inom förbundet på entreprenad [7], [8]. Räddningstjänsten Väst följer upp och ansvarar för att sotningsverksamheten bedrivs i enlighet med gällande lagstiftning och föreskrifter.

Räddningstjänsten Väst utfärdar även tillstånd till fastighetsägare som ansökt om att själva få utföra rengöring på sin egen fastighet alternativt låter någon annan behörig sotare utföra rengöringen på sin fastighet.

7.4 Övriga förebyggande åtgärder

Räddningstjänsten Väst arbetar med olika främjande och förebyggande insatser mot oönskade händelser och nedan sammanfattas de största områdena.

- Utfärda tillstånd samt utövar tillsyn för brandfarliga och explosiva varor enligt lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE).

- Samordna kommunernas arbete med:
 - Krisberedskap och uppbyggnad av det civila försvaret. Arbetet omfattar bland annat planering, utbildningar och övningar med kommunens förvaltningar och bolag utifrån identifierade och analyserade risker.
 - Arbete med internt skydd, exempelvis skydd och säkerhet för kommunernas verksamheter i deras lokaler, såväl egendomsskydd som personskydd. I arbetet ingår även att förebygga skador och hantera skador när de inträffat.
- Bistå som sakkunnig remissinstans till:
 - Berörda förvaltningar i kommunerna gällande ärenden enligt plan- och bygglag (2010:900). Det innebär bland annat att vara sakkunnig i brand- och riskfrågor i stora delar av plan- och byggprocessen.
 - Socialförvaltningen gällande serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622), även som sakkunnig i brand- och riskfrågor så som om lokalerna är anpassade för det personantal samt verksamhet som anges i ansökan.
 - Polismyndigheten vid allmän sammankomst, offentlig tillställning, användande av offentlig plats, idrottsevenemang eller fyrverkeri, scenfyrverkeri eller annan pyroteknik enligt ordningslagen (1993:1617) samt tillstånd till hotell- och pensionatverksamhet enligt lag (1966:742) om hotell- och pensionatsrörelse.
 - Länsstyrelsen i frågor om tillstånd till miljöfarlig verksamhet enligt Miljöbalken (1998:808).
 - Trafikverket i trafikplanering vid ny- eller ombyggnation av vägar, järnvägar där man beaktar saker som insatstider, risk för ras och skred, översvämningsrisk samt avstånd till olika former av riskobjekt och närhet till vattenskyddsområde.

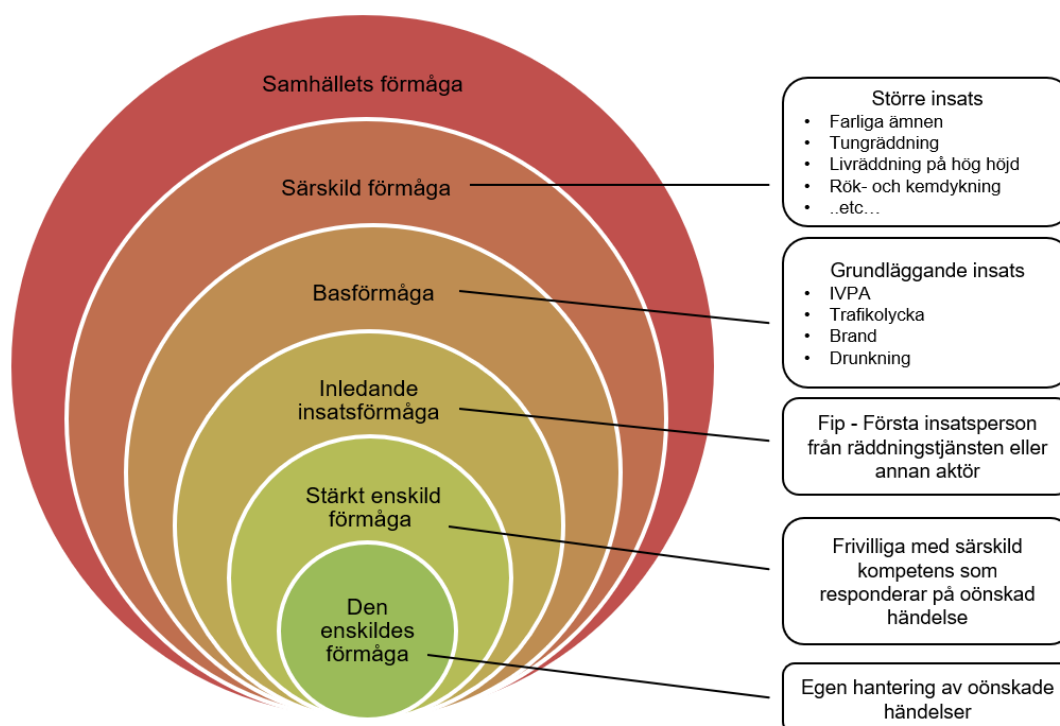
8. Räddningstjänst – förmåga och verksamhet

Med räddningstjänst menas enligt Lagen om skydd mot olyckor (LSO) ”de räddningsinsatser som staten eller kommunerna skall ansvara för vid olyckor och överhängande fara för olyckor för att hindra och begränsa skador på människor, egendom och miljö”. Lagen tydliggör även vilka kriterier som ska gälla för att det ska röra sig om räddningstjänst och därmed vara statens eller kommunens uppgift. ”Staten eller en kommun skall ansvara för en räddningsinsats endast om detta är motiverat med hänsyn till behovet av ett snabbt ingripande, det hotade intressets vikt, kostnaderna för insatsen och omständigheterna i övrigt.”

8.1 Övergripande

Räddningstjänsten Väst upprätthåller beredskap dygnet runt, året om, för att hantera de olyckor som kommunal räddningstjänst ska ansvara för enligt 1 kap. 2 § i lagen om skydd mot olyckor.

Räddningstjänsten Väst är en del av samhällets totala förmåga och kan grovt delas in i fem olika nivåer, den enskildes förmåga, stärkt enskild förmåga, inledande förmåga, basförmåga samt särskild förmåga [9].

8.1.1 Den enskildes förmåga

Det som allra mest kan påverka att konsekvensen av en oönskad händelse minimeras är att den enskilde har en egen förmåga att hantera en händelse. Det kan vara allt från att den enskilde har (och kan använda sin) släckutrustning i hemmet till att göra hjärt- och lungräddning vid ett sjukdomsfall. Detta bygger mycket på att den enskilde själv tar ansvar för att skaffa sig kompetens för att kunna hantera en oönskad händelse.

8.1.2 Stärkt enskild förmåga

Den enskildes förmåga kan stärkas så att mer avancerade insatser (än vad som kan förväntas av en privatperson) görs innan räddningstjänsten kommer på plats. Det bygger på frivillighet och att personer med viss kompetens kan larmas (exempelvis med SMS eller app) till en händelse. I Räddningstjänsten Väst benämns detta koncept som frivillig insatsperson. Med dessa personer tillgängliga vid olyckor så ökar vi den geografiska täckningen och sannolikheten för att någon kan bryta en påbörjad skadeutbredning tidigare än om enbart räddningstjänsten larmats på samma händelse. Frivilliga insatspersoner finns på orterna i Glommen, Dagsås, Sibbarp, Älvsered, Slöinge, Karl Gustav och Okome.

8.1.3 Inledande förmåga

Inledande förmåga utgörs av en Fip (första insatsperson) och kan vara en resurs från räddningstjänsten, men även en resurs som tillhör någon annan organisation. En Fip ska ha grundläggande utbildning och förmåga inom insatskategorierna brand, trafikolycka, drunkning och sjukvårdsuppdrag (första hjälpen). Det som är gemensamt för Fip är att det är minst en person och ett fordon samt att funktionen kvalitetssäkras av räddningstjänsten.

8.1.4 Basförmåga

Basförmåga utgörs av en bemanning på minst tre personer med tillhörande räddningsenhet. Resurser med basförmåga ska kunna hantera, självständigt eller tillsammans med förstärkande resurser, de räddningsinsatser där olycksrisken för hälsa, liv, miljö och stora egendomsvärden är störst, det vill säga för insatskategorierna trafikolycka, brand, drunkning och sjukvårdsuppdrag (första hjälpen).

8.1.5 Särskild förmåga

Vid vissa större eller mer komplicerade insatser krävs en särskild förmåga (särskilda uppgifter eller resurser), vilka skapas på skadeplatsen med egna resurser eller med

resurser från samverkande organisationer. Utifrån riskbilden behövs egen särskild förmåga inom kategorierna:

- Steglivräddning 11 (utskjutsstege alt. skarvstege 11 m)
- Steglivräddning 23 (höjdenhet 23 m)
- Losstagning vid trafikolycka
- Invändig livräddning med rökdykning (enlig AFS 2007:7)
- Kemdykning (enlig AFS 2007:7) och farliga ämnen

Huvudsaklig placering av särskild förmåga framgår i dokumentet ”Räddningstjänstens insatsförmåga” [9].

8.1.6 Planerad förmåga och förändring av förmåga

Planerad förmåga

Räddningsstyrkor finns placerade vid orterna Varberg, Kungsäter, Skällinge, Tvååker, Veddige, Väröbacka, Falkenberg, Fegen, Ullared och Vessigebro. Planeringen utgår från att samtliga styrkor både har inledande förmåga och basförmåga. För räddningsstyrkorna i Kungsäter, Fegen, Skällinge och Vessigebro accepteras inledande förmåga som lägst om bemanningen inte lyckas upprätthållas. För övriga räddningsstyrkor i beredskap accepteras basförmåga som lägst om bemanningen inte lyckas upprätthållas.

Räddningsstyrka	Planerad bemanning	Jour eller beredskap
Falkenberg	4	Jour
	5	Beredskap
Fegen	3	Beredskap
Kungsäter	3	Beredskap
Skällinge	3	Beredskap
Tvååker	5	Beredskap
Ullared	5	Beredskap
Varberg	5	Jour
	5	Beredskap
Veddige	5	Beredskap
Vessigebro	3	Beredskap
Väröbacka	5	Beredskap

Planerad insatsledning framgår i kap. 8.3.2 ”Ledning av räddningsinsats”.

Ansträngd förmåga

Räddningsinsatser inom förbundet eller vid förstärkning till annan kommun innebär att förmågan (beredskapen) för nya händelser minskar, dvs förmågan blir ansträngd. Beredskap för nästkommande larm hanteras av den övergripande ledningen (lär mer i kap. 8.3 ”Ledning i räddningstjänsten”).

Temporär förändring (sänkning) av förmåga kan ske vid oplanerad frånvaro eller när personalsituationen och/eller verksamheten är ansträngd. Återställning till föreskriven förmåga ska ske så snart omständigheterna tillåter. Temporära förändringar (upp till en vecka) i förmåga hanteras av ansvarig verksamhetschef, alternativt av tjänstgörande chef i beredskap, i varje enskilt fall. Förändringar av förmåga under en begränsad period (upp till fyra månader) kan beslutas av räddningschefen. Besluten ska redovisas för direktionen på nästkommande sammanträde.

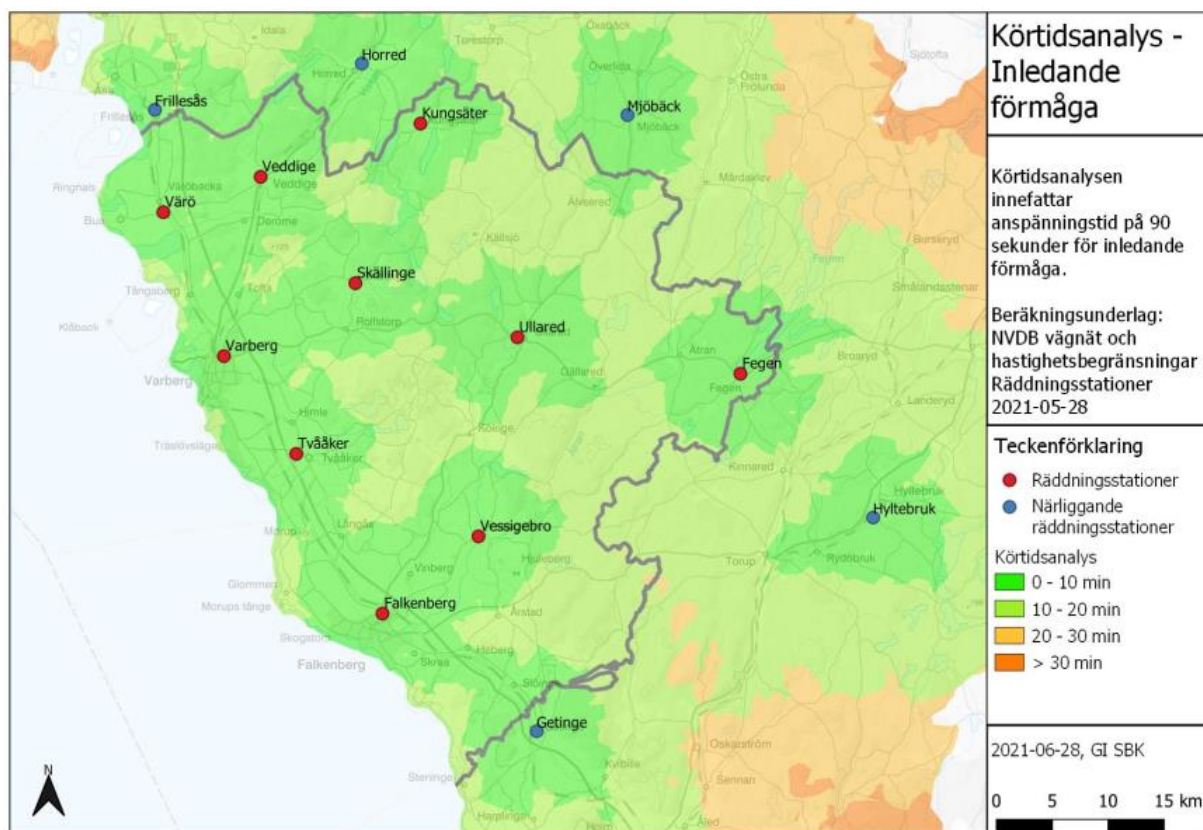
Kritisk förmåga

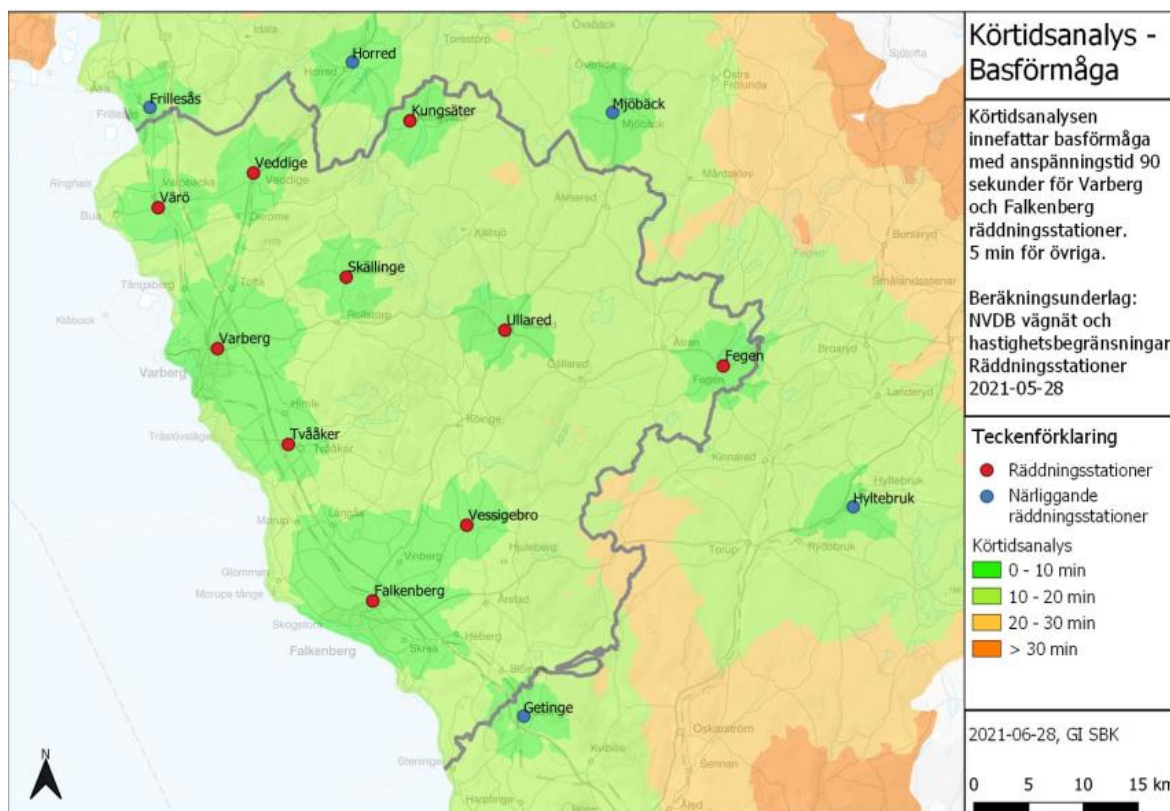
Vid samtidiga eller omfattande händelser kan förmågan (beredskapen) för nya händelser ytterligare minska. Den kritiska förmågan är den lägst acceptabla förmågan, vilken fastställs av räddningschefen [10].

8.1.7 Responstider

Med hjälp av körtidsanalyser (beräkningar) ges en uppfattning om när räddningstjänsten normalt kan vara på olycksplatsen efter att ha blivit larmade.

I bilderna nedan illustreras hur långt inledande förmåga samt basförmåga når efter 10, 20 respektive 30 minuter. I körtidsanalyserna är SOS Alarms handläggningstider exkluderade.

8.1.8 Alarmering och varning till allmänheten

Larmcentral för Räddningstjänsten Väst är SOS Alarm. Räddningstjänsten Väst samordnar mottagning av trygghetslarm, inbrottslarm och automatiska brandlarm till kommunsamordningscentralen i Varberg.

Viktigt meddelande till allmänheten, VMA, i samband med räddningsinsatser ska vid behov tillgodoses genom räddningsledarens försorg. Systemet består av meddelanden i radio och tv. I delar av centralorterna Varberg och Falkenberg kan allmänhetens uppmärksamhet omgående påkallas genom användandet av VMA-signal via tyfoner. Tyfonerna kan utlösas från SOS-central och från räddningsstationerna i Varberg och Falkenberg.

Vid avbrott eller störningar i alarmeringsfunktionen kan allmänheten larma räddningstjänsten vid respektive räddningsstation.

8.1.9 Samarbete och samverkan

Gränslös samverkan

Räddningstjänsten Väst har avtal med samtliga angränsande räddningstjänster om ”gränslös räddningstjänst”. Gränslös räddningstjänst syftar till att den hjälpsökande ska få så snabb hjälp som möjligt vid en olycka, oavsett kommungräns. Vidare syftar gränslös räddningstjänst till att de samlade resurserna används oavsett organisationstillhörighet [11], [12], [13].

Securitas Sverige AB

Det finns ett avtal mellan Securitas och Räddningstjänsten Väst där Securitas inom Ullareds centralort responderar i syfte att vidta inledande begränsande åtgärder [14].

RäddSam Halland

Räddningstjänsten Väst ingår i RäddSam Halland som är ett samverkansnätverk med räddningstjänsterna i kommunerna Laholm, Halmstad och Hylte [15].

Region Halland

Räddningstjänsten Väst utför, enligt avtal med Region Halland, första hjälpen ”i väntan på ambulans” (IVPA) [16].

Röda Korset

Det finns en avsiktsförklaring mellan Röda Korset och Räddningstjänsten Väst med syfte att Röda Korset kan omhänderta och organisera sina medlemmar och övriga spontanfrivilliga som vill hjälpa till vid en samhällsstörning [17].

Regionala förstärkningsresurser

Räddningstjänsten Väst ingår i ett nätverk med regionala förstärkningsresurser, där landets åtta sydligaste regioner har en struktur för att på ett effektivt och enhetligt sätt kunna stödja drabbad räddningstjänst vid en omfattande räddningsinsats [18].

I övrigt så har Räddningstjänsten Väst i olika omfattningen en etablerad samverkan med flera aktörer, såsom Länsstyrelsen, Polisen, Kustbevakningen, Region Halland, Sjöräddningssällskapet, Trafikverket och Försvarmakten.

8.1.10 Brandvattenförsörjning

Brandvattenförsörjningen ska ordnas antingen med ett konventionellt system med tätt placerade brandposter eller med räddningstjänstens tankbilar och ett glest brandpostnät (så kallade alternativsystemet). Bestämning av i vilka områden alternativsystem är tillämpligt görs i samråd mellan VIVAB och Räddningstjänsten Väst [19].

8.2 Per olyckstyp

I följande avsnitt beskrivs vilken förmåga som behövs utifrån olyckstyperna i kap. 4. ”Risker”. Förmågan beskrivs utifrån den effekt som normalt förväntas av insatsen. På vilket sätt förmågan kan variera över det geografiska området och över tiden framgår i kap. 8.1 ”Övergripande”. Utförligare beskrivning framgår i riktlinjen ”Räddningstjänstens förmåga till räddningsinsats” [9].

8.2.1 Brand i byggnad

Brand i byggnad kan förekomma i ett antal byggnadstyper. Vanligt förekommande byggnadstyper är villa, lägenhet, industri, skola och vårdanläggning.

Effekter som ska uppnås:

- Hotade liv räddas - alla personer ska vara utrymda ur byggnaden.
- Brandspridning till omkringliggande byggnader är förhindrad.
- Branden är släckt i startbyggnaden.

Utrymning med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning framgår i riktlinjen ”Räddningstjänstens förmåga till räddningsinsats” [9].

8.2.2 Brand utomhus

Brand utomhus omfattar många olika typer av händelser som exempelvis, bilbrand, brand i container, gräs- och skogsbränder mm. Nedan ges exempel på effekter utifrån en i omfattning begränsad skogsbrand.

Effekter som ska uppnås:

- Brandens utbredning ska vara lokaliserad inom 2 timmar.
- Branden ska vara begränsad och under kontroll inom 24 timmar.

8.2.3 Trafikolycka

Trafikolyckor kan ske på alla typer av vägar, allt från på motorvägar till mindre skogsvägar. Nedan ges exempel på effekt som ska uppnås vid en trafikolycka mellan två personbilar.

Effekter som ska uppnås:

- Samtliga drabbade ska vara i säkerhet eller avtransporterade mot sjukhus.
- Skadeplats ska vara säkrad mot brand i fordon.

8.2.4 Olycka med farliga ämnen

Farliga ämnen kan finnas på många typer av anläggningar (industrier, hamnar, bensinstationer, mm), men stora mängder transporteras även på våra vägar.

Effekter som ska uppnås:

- Personer i fara för utsläpp ska vara i säkerhet utan ytterligare skador.
- Farligt ämne ska omhändertas och inte vålla fortsatt skada.

8.2.5 Naturolycka

Naturolyckor kan vara stormskada, översvämning av vattendrag eller av dagvatten- eller avloppssystem, samt ras eller skred.

Effekter som ska uppnås:

- Personer i fara ska vara i säkerhet utan ytterligare skador.
- Farliga områden är avspärrade eller säkrade för att inte vålla fortsatt skada.

8.2.6 Drunkning

Drunkningsolyckor kan förekomma i flera olika typer av vattendrag, exempelvis sjöar, åar, hav, bassänger, etc.

Effekter som ska uppnås:

- Hotade liv räddas - alla personer ska vara i säkerhet eller avtransporterade mot sjukhus.

8.2.7 Nödställd person

Olyckstypen nödställd person är exempelvis fastklämd person, självmord och självmordsförsök eller en person som på annat sätt befinner sig på en svårtillgänglig plats, så som berg, brunn eller fastnat i en hiss.

Effekter som ska uppnås:

- Personer i fara ska vara i säkerhet utan ytterligare skador.

8.3 Ledning i räddningstjänsten

8.3.1 Övergripande ledning

Räddningstjänsten Väst ingår i RäddSam Halland som är ett samverkansnätverk med räddningstjänsterna i kommunerna Laholm, Halmstad och Hylte. RäddSam Halland och Båstad har ett samarbete kring ett gemensamt ledningssystem för övergripande ledning, med placering i ledningscentral på räddningsstationen i Halmstad. Det finns

minst ett inre befäl i jour samt en systemledningschef i beredskap. Den övergripande ledningen har teknikstöd för att enkelt kalla in ytterligare personal [20].

Räddningstjänsten Väst har för avsikt att tillsammans med övriga räddningstjänster i nuvarande RäddSam Halland, Södra Älvsborg och Göteborgsregionen skapa ett gemensamt räddningsledningssystem i regionen. Under uppbyggnadsperioden är räddningstjänsterna inom de tre ledningssystemen överens om att stärka samverkan och stödja varandra vid större komplexa händelser.

8.3.2 Ledning av räddningsinsats

Räddningstjänsten Västs ledning vid räddningsinsatser utgår från fyra ledningsfunktioner; tjänstgörande chef i beredskap (TCB), yttre befäl/insatschef (YB/IC), yttre befäl (YB) samt styrkeledare (SL) på samtliga tio räddningsstationer. Ledning genom styrkeledare kan påbörjas inom samma tider som för inledande insatsförmåga (se första bilden i kap. 8.1.7 ”Responstider”). Detta beskrivs utförligare i riktlinjen ”Ledningssystem RVäst” [21].

Genom samarbetet beträffande gemensamt ledningssystem (RäddSam Halland), samverkansavtal med räddningstjänstorganisationerna Räddningstjänsten Storgöteborg, Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund samt Räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö kan ytterligare ledningsresurser efterfrågas om behov uppstår.

8.4 Samtidiga och omfattande räddningsinsatser

Den övergripande ledningen säkerställer genom riktlinjen ”Räddningstjänstens insatsförmåga” att räddningsinsats kan påbörjas inom godtagbar tid [9]. Samtidiga larm hanteras utifrån riktlinjen att närmaste resurs ska larmas. Då närmaste räddningsstyrka redan är upptagna larmas näst närmaste räddningsstyrka och så vidare.

Vid omfattande räddningsinsatser kan resurser enligt avtal om ”gränslös räddningstjänst” begäras av räddningstjänstorganisationerna i RäddSam Halland samt Räddningstjänsten Storgöteborg, Södra Älvsborgs räddningstjänstförbund och Räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö. Räddningstjänsten Väst ingår även i ett nätverk med regionala förstärkningsresurser, där landets åtta sydligaste regioner har en struktur för att på ett effektivt och enhetligt sätt kunna stödja drabbad räddningstjänst vid en omfattande räddningsinsats [18].

8.5 Räddningstjänst under höjd beredskap

På nationell nivå finns det ingen beslutad inriktning, vilket är nödvändigt för att mer detaljerat beskriva den hotbild som räddningstjänsten ska kunna hantera vid ett väpnat angrepp. Det pågår ett antal statliga utredningar som förväntas förtydliga ansvar och finansiering av andra verksamheter som ingår i kommunens och/eller statens ansvar, exempelvis befolkningsskyddet såsom VMA, skyddsrum, utrymningshantering och eventuell hemskyddsorganisation.

Räddningstjänst under höjd beredskap förväntas medföra en ökad belastning, vilket i sin tur ökar behovet av prioriteringar kring räddningsverksamhetens uppdrag. Utgångspunkten under höjd beredskap är den befintliga och fredstida förmågan. Vid förändrad hot och riskbild samt ökande belastning behöver organisationen anpassas efter de nya förutsättningarna.

I avvaktan på beslut om inriktning har räddningstjänsten krigsplacerat förbundets personal.

9. Uppföljning, utvärdering och lärande

9.1 Om uppföljning, utvärdering och lärande

För att upprätthålla god verksamhet måste förbundet ständigt vara vaksamma på nya förutsättningar och risker. Handlingsprogrammet som upprättas för olyckor som kan leda till räddningsinsatser styrs och kontrolleras genom mål- och verksamhetsstyrning, särskild styrning gällande olycksundersökningar samt intern kontroll. Arbetet med att sedan följa upp och utvärdera blir sedan avgörande för att gradvis kunna anpassa och utveckla verksamheten.

Handlingsprogrammet följs indirekt upp genom processen för uppföljning av mål och verksamhet samt genom uppföljningen gällande olycksundersökningar. Utöver detta så följs handlingsprogrammet upp särskilt för att säkerställa dess aktualitet och korrekthet.

9.1.1 Uppföljning av mål och verksamhet

LSO är en målstyrd lagstiftning. Kommunerna och kommunalförbund är skyldiga att upprätta handlingsprogram för olyckor som kan leda till räddningsinsatser med mål som syftar till att uppnå de nationella målen i LSO.

Räddningstjänsten Väst har övergripande mål som ett uttryck för den politiska viljan inom området skydd mot oönskade händelser.

Utifrån de övergripande målen beslutar direktionen om ett antal utvecklingsmål. Utvecklingsmålen konkretiseras i Handlingsprogrammet utifrån värderingen av riskerna i kap. 6.

Som en del av verksamhetsstyrningen beslutas och genomförs åtgärder för att nå målen. Uppföljning av målen redovisas till direktionen.

9.1.2 Särskild uppföljning gällande olycksundersökningar

LSO pekar särskilt ut kravet på att göra olycksundersökningar (3 kap. 10 § LSO). Syftet med kravet är att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. Räddningstjänsten Väst har utöver denna skyldighet en riktlinje som ska säkerställa uppföljningsarbetet med att lära av de händelser som inträffar. Syftet är att de inte ska inträffa igen eller att de inträffar med mindre skada.

BILAGA A: Dokumentförteckning

Numreringar i texten i handlingsprogrammet, exempelvis [1], refererar till dokument som framgår av nedanstående dokumentförteckning.

1. Räddningstjänsten Väst, Framtidsstudie RVäst 2030, 2018-12-10
2. Förbundsordning för Räddningstjänsten Väst, Varbergs kommunfullmäktige 2018-05-22, § 90 och Falkenbergs kommunfullmäktige 2018-05-29, § 136
3. Räddningstjänsten Väst, Styrning och uppföljning RVäst, 2015-12-07
4. Räddningstjänsten Väst, Riskstudie RVäst, 2021-11-26
5. Räddningstjänsten Väst, Tillsynsplan 2021, beslutad 2020-12-07
6. Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, MSBFS remissutgåva 2021-03-17
7. Falkenbergs kommun föreskrifter om rengöring (sotning), 2004-06-15
8. Varbergs kommuns föreskrifter om rengöringsfrister, 2004-06-21
9. Räddningstjänsten Väst, Räddningstjänstens förmåga, 2021-11-22
10. Räddningstjänsten Väst, Riktlinjer för återskapande av beredskap vid pågående insats(er), 2015-12-16
11. Avtal mellan Räddningstjänstförbundet Storgöteborg och Räddningstjänsten Väst avseende Samverkan vid räddningstjänst, 2017-04-13
12. Avtal mellan Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Räddningstjänsten Väst avseende Samverkan vid räddningstjänst, 2018-03-29
13. Avtal mellan Gislaveds kommun och Räddningstjänsten Väst avseende Samverkan vid Räddningstjänst, 2021-03-12
14. Avtal Securitas, 2015-12-04
15. Överenskommelse om samverkan RäddSam-Halland, 2015-07-01
16. Avtal mellan Region Halland och Räddningstjänsten Väst angående Första hjälpen i väntan på ambulans, IVPA, inom Räddningstjänsten Väst, 2020-06-01

17. Avsiktsförklaring gällande samverkan mellan Röda Koret och Räddningstjänsten Väst, 2020-03-23
18. Anvisningar för förstärkningsresurser mellan kommunala räddningstjänster, 2018-04-27
19. Räddningstjänsten Väst, Riktlinje för brandvattenförsörjning, 2019-03-22
20. Operativa grunder RäddSam N, 2016-02-05
21. Räddningstjänsten Väst, Ledningssystem RVäst, 2016-02-05

BILAGA B: Beskrivning av samråd

[Vid antagande av nytt eller ändrat program ska denna bilaga uppdateras].

Samråd inför antagande av Räddningstjänsten Väst handlingsprogram version 1

Samrådets genomförande

Samrådet har skett genom formell skriftlig remisshantering till nedanstående aktörer:

Varbergs kommun, Falkenbergs kommun, Hylte kommun, Laholms kommun, Länsstyrelsen Hallands län, Polismyndigheten, Sjöfartsverket, Luftfartsverket, Trafikverket, Kustbevakningen, Räddningstjänsten Storgöteborg, Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund och Region Halland

Remissinstanserna fick under våren 2021 förberedande information om remisshanteringen. I början av oktober 2021 skickades en remissutgåva av handlingsprogrammet ut med möjlighet att lämna yttrande senast 13 november 2021.

De som lämnat yttrande är Varbergs kommun, Falkenbergs kommun, Hylte kommun, Laholms kommun, Länsstyrelsen Hallands län, Kustbevakningen, Räddningstjänsten Storgöteborg och Södra Älvsborgs Räddningstjänstförbund.

Yttrandena omhändertogs och bereddes i arbetet med den sista översynen av handlingsprogrammet. Direktionen fick ta del av samtliga inkomna yttranden och den sammanfattande samrådsredogörelse som följer av nedanstående rubricering.

Sammanfattande samrådsredogörelse

En sammanfattande samrådsredogörelse syftar till att visa om det finns några särskilda frågor som varit föremål för dialog och/eller om det finns särskilda ställningstaganden.

De synpunkter som inkommit som är av mer redaktionell karaktär (såsom förtydliganden, enklare tillägg, språkliga formuleringar mm) eller som gäller tolkning av föreskrifter som anses vara av mindre betydelse, dvs inte påverkar planeringen av verksamheten, har hanterats genom enklare överväganden och redovisas inte i denna samrådsredogörelse.

Det finns en synpunkt som väljs att lyfta fram i denna samrådsredogörelse. Synpunkten gäller att det vid höjd beredskap saknas planering, förmåga och beskrivning av en sådan händelse. Ställningstagandet som fanns i remissutgåvan har förtydligats, läs mer i kap. 8.5 "Räddningstjänst under höjd beredskap".

Expediering av antaget handlingsprogram

Enligt 3 kap. 4 § FSO ska kommunen när den har antagit eller ändrat ett program skicka det till MSB, Länsstyrelsen och till de som deltagit i samrådet.

Räddningstjänsten Väst handlingsprogram version 1 antogs av direktionen 2021-12-06 § 37 och expedierades till berörda 2021-12-08.

BILAGA C: Hamnar och dess gränser i vattnet

Förbundet svarar för räddningstjänst innanför hamnpirarna i Varberg, Bua, Träslövsläge, Videbergs hamn, Falkenberg, Olofsbo, Stensjö samt Glommen. Utanför dessa gränser är det statlig räddningstjänst.